

1. Право и неговите функции.

Обща характеристика на правото

Определение-Правото е система от общо задължителни социални правила, чието ползване се гарантира и защитава от държавата. Това показва:

Тясна връзка между право и държава-основна характеристика на правото. Тя го отличава от други нормативно регулационни системи/морал/. Тази връзка не винаги е била от един и същи тип. Първоначално държавата се е задоволявала спонтанно да санкционира спонтанно възникнали обичаи и отношения. По-късно се утвърждава идеята за държавно-нормативен монопол – единствено държавата има право да формулира и налага прилагането на правните норми.

Днес продължава да господства възгледа за държавно-нормативен монопол. Той изпитва сериозен натиск на институциите на гражданското общество, т.е. държавната намеса не може да се осъществи без да се отчитат интересите и с-мата от ценности, възприело гражданското общество.

Правото е израз на държавната воля, но т.к. неговият обект на въздействие са общ. отн., то не може да се завоира/пренебрегва/ от установилата се система от социални връзки. Параметрите на ДМ се влияят и от самия характер на държавата, т.е. характерът на държавата определя, че ДМ може да има един или друг смисъл.

Смисълът на правото е да регулира поведението на хората или колективите от хора, т/е/ с помощта на правните норми се урежда 1 или друго общ.отн. или определен кръг от общ.отн. така тези отношения придобиват нова специфична формална определеност. Правото установява един модел на поведение. Това, което трябва да стане-кант. И ако съществуващото не съответства на дължимото в ход влизат специфични за правото механизми на въздействие.

Самото регулиране може да стане по2 начина 2 форми/:

Императивно и автономно

1. императивно регулиране-правото директно предписва на колективите от хора какво трябва да бъде поведението им или въвежда някакви ограничения.
2. автономно регулиране-правото признава и защитава онова, което хората/колективите от хора/ сами са възприели като модел на поведение.

Правото обхваща всички важни сфери на обществения живот. Закрепва отношенията на собственост, установява начините и формите на разпределение на труда и продуктите м/у хората в рамките на обществото. П. Регламентира мех-змите на държавно управление. Определя мерките за защита с/у посегателствата в/у съществуващите обществени отношения. Определя процедури за разрешение на конфликтите. Въздейства на много от формите, в които се развиват м/у личностните отношения. Регламентира отношенията м/у държавите. П. Не е всесилно. Съществува представа, че с приемането на един закон могат да се регулират определени проблеми. Но това не е така. П. Не може само без другите форми за социално поведение да постигне успех. Всички форми на човешко общуване могат да са обект правна регламентация-отживяла теза. Господствала през 18 в. Появява се и днес под една или друга форма.

П. Изпълнява 4 основни функции:

1.Регулираща. Свързана е установяване на модела на поведение на дължимото.

2.организационно-функционална. Св. Е с определяне на структурата и реда за осъществяване на дейността на държавните органи.

3.Защитно-охранителна.Св. е с установяване на правила за разрешение и реда за разглеждане на конфликтите м/у субектите на общ. Отношения и охраната на интересите на обществото от различни по характера си посегателства

4.Превантивно-възпитателна. Св. е с въздействието в/у съзнанието и възпитанието на субектите на общ. Отношения да спазват определен ред и да не се нарушават чужди права и задължения.

П. Е социален фактор, социална категория. П. Е и субективен фактор., който оказва съществено въздействие на хода на общественото развитие, както в +, така и в- посока.

Резултат от необходимостта да се намери противодействие на произвола и хаоса в отношенията на хората.; да въведе ред и стабилност; да защити и гарантира отделния човек и цялото общество. Да осигури и съхрани достигнатата в резултат на общ.-икономическото развитие система от ценности на обществото. П. Е продукт на социалното развитие. То е критерий за оценка за степента на развитие на обществото, защото по степента на развитие на правото може да се съди за степента на развитие на обществото. П. В качеството му на социална категория е мярка на равенство, на справедливостта и свободата. П. Е мяра за равенство-това означава, че то установява едни и същи изисквания към хората и колективите от хора. По-специално то ги поставя при равни условия и им осигурява еднакви възможности за действие.

П. Е мяра за справедливост-нравствена категория. Връзката м/у П. И справедливостта е още от древността. П. Като мяра на справедливост се свързва с хуманизма, честността, еднакво третиране на хората. В рамките на съответната група се налага също еднакво третиране. П. Като мяра на свободата се свързва с възможностите хората свободно да изразяват волята си, както и да предприемат по своя преценка най-удачните от своя гледна точка действия за задоволяване на собствените си интереси.

П. Е социална категория, свързана с равенство, справедливост и свобода.

П. Е историческа категория. Историческото развитие на обществото налага отпечатака си в/у П. С появата и отмирането на различни държави и общества се появяват и отмират правни институции. Напр. Усложн. На икон.обмен въвежда нови параметри на п. На собственост. Ако за римското право най-важно е било да се владее, ползва и разпорежда с една вещ, днес се прибавят нови правомощия- да управлява, защитава и т.н. Нови правомощия с ново съдържание. Развитието и модернизиранието на държавното управление и развитието на идеите, в/у които се основава също така се отразяват в/у смисъла и параметрите на п.

П. Освен социална , историческа , е и политическа категория. То е инструмент на управление и не може да не отразява определна система от политически ценности. Закрепвайки тези политически ценности се стреми да ги наложи и утвърди. Принципът на правото е политически принцип./ да утвърждава/Връзката м/у правото и политиката е особено ясна и дълбока в публичното право. В частното право е по-слаба. П. Е

политическа категория-трябва да го свържем с това, че правото е ист. Категория /социална/ т.е. определени отрасли на правото се влияят от бита и народопсихологията на хората, отколкото на политиката. Едни от тези са семейното и наследственото.

П. Е и психологическа категория. То е форма на обществено съзнание. Всяка норма има познавателно съдържание., което се оформя като психологически процес. Този процес минава през 3 етапа.

1.субективно обобщеноотражение на обективната действителност.

2.оценъчно отношение към тази действителност, т.е. превръщане на познанието за действителността в интерес.

3.въздействие в/у действителността чрез предписване на определено поведение на хората.

П. Е категория и на културата.П.- регулатор на обществените отношения, неговата среда и специфични характеристики. От тук и степента на развитие на културата на обществото се отразява на развитието на п. От тук трудно може да се приеме идеята за съществуване на универсално право, което да се прилага без оглед на национални и културологични белези и качества.

Понякога правото се определя като форма на икономически отношения. Правото урежда вобщо обществените отношения. П. В основата на тези отношения могат да бъдат освен икономически , и етични, психологични, културни и др. Форми. П. Не регулира само икономическите а и обществените отношения. П. Не се влияе само от икономическата среда, а и от други аспекти на обществения живот.

2.Възникване на правото. Възникнало е от дълбока древност. С възникване на държавата , възниква и правото. Хай-старите правни системи са в най-старите държави-Египет. Същ. На правото се е свързвало с налагането на определени забрани. С усложняване на живота се съчетават забраните на задължение и позволение.

Правото е неписано и писано. Неписано-нареждания на един или друг държавен орган, който е формулирал ясно общи правила за поведение. Неписано-общите правила за поведение са били формулирани в/у материален носител-кожа, дърва.

Историческото развитие на правото става под въздействие на различни общественно-икономически формации. То изразява общите характеристики и черти на общ.-икономическия строй, с който се свързва. П. Не само се усложнява през историческото му развитие. А има качествено обогатяване на идеите и принципите, усъвършенстване на юридическата техника. Историческото развитие показва, че се разширява и обхвата на правото, т.е. с навлизането на нови общ. Отношения се развива и обогатява нормативната регламентация.

3. Основни правни понятия

П. Има свой набор от понятия, с които назовава определени явления.

- Правна норма-основен съставен елемент на правото
- Правоотношение
- Юридически факт
- Субективно право
- Правно задължение
- Субект на правото
- Юридическа отговорност

Правна норма-общо правило за поведение, което се създава от държавата с цел да се уредят обществените отношения. Това урегулиране на общ.отн. става чрез превръщането им в правоотношения, т.е. чрез правната норма общ.отн. се оформят и структурират по определен модел, като съдържанието им се консолидира като права и задължения, а осъществяването им се осигурява с помощта на юридическата отговорност. П. Норма е вид социална норма, защото регулира общ. Отношения. Тя е и израз на държавната воля. От логическа гледна точка п.норма е едно съждение. Тя определя какво трябва да стане при проявлението на определен факт. Нормата се състои от термини, изразява определени понятия, всяко от които има свой обем и съдържание. П.норма е общо правило за поведение. Нормата има не персонифициращ характер, т.е. адресатите и се посочват не конкретно, а по свои родови или видови белези. П.норма има общ характер. Това означава, че тя има за цел да се прилага към неограничен брой случаи. Общо правило за поведение означава, че ще се прилага трайно. Така регулира еднозначно множество случаи по отношение на широк кръг лица.

Структура на правната норма. ПН има 3 основни елемента: хипотеза, диспозиция и санкция.

Хипотезата е този елемент от правната норма, който очертава условията и предпоставките за нейното прилагане. Посочват се конкретни факти, с които се свързва действието на ПН.

Диспозицията е тази част от структурата на ПН, която очертава самото правило за поведение. Тук се фиксират конкретни субективни права и задължения.

Санкцията съдържа неблагоприятни правни последици, които ще настъпят ако адресатите на ПН не я изпълняват или не я изпълнят. Не винаги в ПН са и 3 –те елемента. Най-често санкцията е в отделна ПН. Винаги ги има и 3-те, но мястото им на формулиране може да е различно. /ПИМЕРИ/

Видове ПН Има различни квалификации

Според обхвата на случаите ПН са общи и специални. Общите норми се отнасят до всички случаи от даден вид. Специалните се отнасят до отделна група случаи в рамките на даден род, но имат някои видови особености. Пример

Според личното си действие ПН биват общи и специални. Общите се отнасят до всички правни субекти, а специалните само до определена правна група. Пр.

Според териториалното си действие ПН са общи и специални.

Според съдържанието си са: самостоятелни и вторични.
Самостоятелни-тези, които могат да се приложат направо, без да е нужно да се прибегва до други ПН. Самостоятелните ПН съдържат в

себе си всички белези, всички необходими признаци за да могат да се приложат и да се разбере съдържанието им. Вторичните ПН се прилагат само във връзка с други ПН. Сред вторичните ПН особено място имат тези съдържащи дефиниция. ПР. Чл.110 от З за собствеността. Вторични ПН са и препращащите. Препращането може да е пряко или непряко. Пряко-нормата, към която се препраща се прилага такава, каквато е. Непряко-нормата се прилага съответно, т.е. като се съобразят особеностите на случаите. ПР. Вторичните ПН са и тълкувателните-тези, с които се тълкуват други ПН. □ За критерий можем да вземем правно-логическото съдържание на нормата и последиците, които цели да предизвика. Въз основа на този критерий се обособяват три вида ПН:

-заповядващи -забраняващи -овластяващи

Заповядващи-тези, които създават задължение да се извърши определено действие . те разпореждат какво трябва да се направи. Смисълът им е да предизвикват активно поведение-промяна.

Забраняващи-създават задължение за бездействие.предписват въздържание от действие, т.е. адресатите да са пасивни. Могат да се адресират до: неограничен кръг лица или определени групи лица. Предмет на забраната може да е определено поведение или резултат/изв. На действието/

Овластяващи-уреждат субективни права, състоящи се в извършването от техния адресат на положително действие или уреждат положението на правните субекти.

Ако се вземе за критерий възможността призната от ПН да се извършва конкретна преценка при приложението и , ПН са абсолютно и относително определени. Относително определените норми изискват конкретизация съобразена с условията , извършване на преценка, проява на усмотрение. Това с извършва от административен съд и лица. ПР. семеен кодекс. Ако се вземе за критерий към какво е насочени съдържанието на нормата- към определяне на субективни права или към реда за осъществяване на права и форми на правна защита, ПН са: материални и процесуални. Особено важно значение за правото има делението на ПН на императивни и

диспозитивни.

Диспозитивните ПН са свързани с автономността и независимостта на субектите, с тяхната инициатива. Представяват равнопоставеност на лицата. Създадени са в интерес на адресатите им и те са свободни да преценят да ли да уредят отношенията си по друг начин. Ако адресатите не предприемат нищо ще важи диспозитивната норма.

Императивна-създадена в обществен интерес. При създаването им законодателят се е ръководил от интересите на цялото общество и се е абстрахирал от конкретните интереси на адресатите.

4. Правоотношение и субективно право

Правоотношение - създадената въз основа на ПН конкретна правна връзка м/у определени правни субекти, която се поражда от определен юридически факт и се състои във възникването на субективни права и задължения. Пр. Е юридическо оформяне на определено обществено отношение. Правната връзка може да е от различен характер: вещни п/отношения, договорни, административни, наказателни.

1.Пр. Възниква винаги и единствено по силата на ПН. Правната норма представлява едно абстрактно и типизирано Пр. , тя дава модела. пр.-винаги е конкретно, т.е. съдържанието, предмета, субектите винаги са конкретни. Пр. е едновременно и средство за осъществяване на ПН и резултата на ПН

2. пр. се свързва с ПН, но за да възникне в действителност е нужен конкретен юридически акт.

Що е юридически акт – всеки факт от действителността, с който по един или друг повод ПН се занимава. Възпроизвеждането в ПН на едно или друго обстоятелство от действителността го прави релевантен факт, т.е. значимо за правото. Следователно юридически факти са всички онези обстоятелства, с чието настъпване ПН свързва възникването на определени правни последици. пример-раждането на дете е юрид. факт. и води до правна последица-издръжка.

Субективно право-СП

СП е част от съдържанието на пр.СП е призната и гарантирана от закона възможност на едно лице да има определено поведение или да иска от други лица спазването на определено поведение с оглед задоволяването на признати от закона интереси. За СП е характерно, че лицето на което то принадлежи реализира чрез него свои правно значими интереси или да задоволи свои признати от закона потребности.

Пример-правото на собственост е субективно право и се изразява във възможността на неговия титуляр да владее , ползва и отчуждава своята вещ. Това е възможност за определено поведение , акцентира се върху това какво може собственика ; най-общо въздействие върху своята вещ .

Правно задължение-ПЗ

То е признато и гарантирано от закона поведение, което едно лице трябва да има спрямо друго за задоволяване на негови законно признати интереси и потребности./обратно на субективното право/

Всяко правоотношение се състои от СП и ПЗ. Правоотношението има обект и субект

Обект-онези явления и предмети от действителността , по повод на които възниква пр.Най-често обект на пр. Са вещи, а също извършването на услуга, работа. Обект на пр.могат да са и нематериални обекти. Всички явления от действителността , по повод на които може да възникне правоотношение.

Субекти на пр. Са неговите участници. За да бъде едно лице субект , то трябва да е признато от правото за субект.

В различните правни отрасли има различни изисквания в тази насока. пример: за да е субект брачно пр., трябва да е 18г., да не е свързано с друг брак, да не страда от определени болести, да не е под запрещение.

Що е субект а право-най-общо това са адресатите на ПН, защото ПН уреждат възникването и осъществяването на правата и задълженията на правните субекти. Субект на правото е винаги човек, индивид, социална даденост, която по силата на ПН може да има права и задължения. Субект на правото са отделни човешки индивиди и всяко едно образувание от хора, с което ПН свързва възникването и осъществяването на някакви права и задължения.

Всеки човешки индивид е признат за субект на правото и не всеки колектив от хора е субект на правото. Само признатите от закона(фиксиран в ПН) социални образувания са субекти на правото. пример: всяко търговско дружество е субект на правото. то е сдружение с нестопанска цел. Не е субект на правото т.н. гражданско дружество.

Субектът на правото притежава качеството правоспособност, т.е. и той има абстрактната възможност да бъде носител на права и задължения.. За да може едно лице чрез свои лични действия да придобива права и поеме задължения , необходимо е то да е дееспособно. Дееспособността по нашето право е 18 г.

Субектите на правото са различни в различните правни отрасли и се наричат по различен начин:

- гражданско право – физическо и юридическо лице
- трудово право – работник/само физ.лице/ и работодател /физ. и юрид. лице/
- административно право – админ.орган/обикновено е юрид.лице/ и гражданин
- наказателно право – деец-само физическо лице
- държавата е особен субект на правото. Има публично-правни функции, носител е на власт

Юридическа отговорност

Определение – понасянето в случай на правонарушение на определени лишения от личен , имуществен или организационен характер. ЮО е реализация на конкретно установената в закона санкция за извършеното правонарушение. Нейното осъществяване е гарантирано с държавна принуда.

Специфични черти на ЮО:

1. Възниква въз основата на ПН
2. ЮО винаги се реализира под формата на правоотношение – права и задължения. Но то е винаги вторично, т.е. има друго правоотношение, което трябва да е нарушено.
3. ЮО е охранителна-стреми се да защити първичното правоотношение. Предмет на ЮО са лишения и ограничения.
4. ЮО предполага определен юридически факт – правоотношение, т.е. престъпление, нарушение на договор
5. ЮО е обвързана с държавна принуда. Държавата е в състояние и ще се погрижи да наложи изтърпяване на съответното лишение или ограничение.

Основание за възникване на ЮО е виновното поведение на 1 лице. Поведението може да е действие или бездействие. Важното е то да е виновно. Вината представлява субективното отношение на дееца/извършителя/ към извършеното от него правно действие или бездействие и настъпилите от него противо-правни последици.

Основни форми на вината.

1.умисъл

2.непредпазливост

Поведението е умишлено, когато лицето е съзнавало противоправния характер на поведението си, предвиждало е противоправния последици и е искало/допускало/ те да настъпят. В зависимост да ли е искало или допускало умисълът бива пряк и евентуален.

Поведението е непредпазливо, когато лицето не е предвиждало настъпване на противоправни последици, но е било длъжно и е могло да ги предвиди. Или предвиждайки настъпването на тези последици си е мислело да ги предотврати. Непредпазливостта е 2 вида: небрежност и самонадеяност.

Те имат различно значение в отделните правни отрасли. Наказателното право се занимава с умишлените престъпления, и по изключение с непредпазливите. Гражданското право се занимава с 2 форми на вина. Последиците са еднакви и при 2 форми с някои особености.

По отношение на вината –в наказ. Право действа презумпцията за невинност; в гражд.право-за вина, но лицето може да се освободи, ако докаже липсата на вина.

Функции на ЮО:

-наказателна – в наказ.п

-възстановителна – в гражд.п

-предупреждаващо-възпитателна – и в наказ. И в гражд.право

В различните правни отрасли имат различно значение

Видове ЮО:

В зависимост от характера на правоотношението:

-имуществена

-дисциплинарна

-административна

-наказателна

В зависимост от правния отрасъл, където се прилага: -гражданска -административна

В рамките на правните отрасли има различна ЮО:

В ГП, в зависимост от характера на правното нарушение: отговорност при нарушение на договор и отговорност при причиняване на вреди.

5. Система на правото

Определение-разпределение или групиране на ПН по определени части, наречени отрасли на правото и по правни институти. Систематизацията на правото се извършва на основание на предмета и метода на правно регулиране. Предмет на регулиране на ПН са обществените отношения. Разликите в техните характеристики и параметри предполагат и съответните различия. Например имуществените отношения не могат да попаднат в една група с отношенията по повод осъществяване на държавно управление, или с отношенията на изтърпяване на наложено наказание.

Методи на регулиране – начинът по който се уреждат обществените отношения. Има 2 метода на правно регулиране :

Императивен-характеризира се с това, че правните субекти се намират в отношение на неравнопоставеност. Един субект разполага с власт , а другия трябва да се подчини.Единият нарежда на другия да има определено поведение или да се въздържа от определено поведение.Този метод е характерен за отраслите на публичното право, най-вече за административното.

Диспозитивен-субектите са равнопоставени.. Никой от субектите не разполага с власт да наложи определено поведение на друг субект. Характерно е за гражданското право.

Развитие на системата на правото. Изразява се в обособяването на отрасли/клонове/ на правото. В рамките на отраслите се обособяват дялове, а в тях отделни институции.Възможно е един правен институт да обхваща норми, разположени в различни дялове на един отрасъл.Основни отрасли/дялове/ на правото:

- Конституционно право
- Административно право
- Финансово право
- Гражданско право
- Търговско право
- Трудово право
- Семейно право
- Наказателно право
- Гражданско-процесуално право
- Наказателно-процесуално право
- Международно право

Има и други, които не се отнасят към основните: екологично, водно и др.

От тези отрасли някои имат дялове:

Гражданско право-обща част, вещно право, облигационно, наследствено. В наследственото право се обособяват 2 института – наследяване по закон и наследяване по завещание. Критериите за тази структура са: предметът и методът на регулиране на обществените отношения. При други критерии систематизацията има друг вид. С развитието на обществените отношения се появяват нови правни отрасли – осигурително право.

Делене на правото на публично и частно. Публичното право урежда положението на държавата. Частното право урежда положението на частния интерес. Това деление се свързва и с обособяването в природата и характеристиките установени в правоотношенията. Частното право се занимава с с правата и задълженията на физическите и юридическите лица. В техните взаимоотношения, в които действат като равнопоставени. Към частното право се отнасят гражданското, търговското и трудовото право. Публичното право се занимава с правоотношенията, възникващи по повод функционирането на държавата и държавните органи. Извън тях остават наказателните отношения. Към публичното право се отнасят :конституционно, административно, финансово-то включва данъчно, митническо и бюджетно. Към публичното право е и осигурителното право. Колкото до наказателното право то не се отнася към публичното право. Има доста правни отрасли, които стоят на границата на публичното и частното право. Пример:търговията е не само частно, но и публично право. Могат да се открият публични елементи в частното и обратното. Понятията публично и частно право се изразяват не толкова чрез отношението, а чрез тяхното съдържание и компоненти.

Материално и процесуално право. МП – положението на правните субекти и отношенията м/у тях. Предмет на МП са субективни права и задължения. Процесуалното право – занимава се със способности и средства за защита на материалните права.

Вътрешно и международно право. ВП – онези правоотношения, които се развиват в границите на държавата. МП – онези правоотношения, които в един или друг аспект надхвърлят границите на държавата. Може да има отношение и м/у държавите. Засягат ПО м/у държавите.МП – занимава се с м/ународни организации, тяхното право и дейност.

Чл.5, ал.4 от конституцията. Според този текст м/у народните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за РБ са част от вътрешното право на страната. Имат предимство пред тези норми на вътрешно законодателство,

които им противоречат.

Правен институт-Съвкупност на ПН, уреждащи едно правоотношение. Обособяват се по обобщени признаци, най-вече целесъобразност и практическите нужди определят тези признаци.

6. Източници на правото

Определение-разбира се волеизявленията , извършени по установен от правото ред и насочени към създаване на ПН. Най-често волеизявления на държавен орган и по-рядко на овластена от закона организация или лице. Законът/конституцията/ и нормативните актове са тези, които определят кои държавни органи могат да издават източници на правото. Волеизявлението е насочени към създаване на ПН. Всеки източник на правото си има определена форма. Това е външна, изразна, която се свързва с изразителя на волята. Източниците на правото се групират по различни критерии.

Критерии:

1. 1. Субектът на нормоотдаването. Въз основа на него различаваме източници на НС, МС,министри,общ.съвет .тази класификация се интересува от признатата от закона компетентност на съответните държавни органи да създават правни източници. Един и същ държавен орган може да създава различни правни източници. НС приема конституцията и законите.МС – правила и наредби.

Външната форма на акта, в който се създават ПН има значение за определяне на изискванията за тяхната законосъобразност , начин на влизане в сила, нормативни актове, които отменя и т.н. Формата на ПИ е уредена в законод-твото и имат самостоятелни наименования.

Те се квалифицират като:

-конституция

-закони

-постановления

ПИ се квалифицират и на:

-законови

-подзаконови

Законовите се създават от определен орган , със законод. Компетентност. Това е НС – то е овластено от конституцията да издава закони. Подзаконовите актове се приемат от други органи без законод. Компетентност. Значение на тази класификация: подзак. актове се подчиняват на законовите. те не могат да противоречат и подлежат на контрол; със закон могат да се отменят подз. Актове. Друга класификация на ИП: писани и неписани. ПИ имат йерархична зависимост. Тя се обуславя от компетентността на органа, който издава съответния източник.

Основен източник на правото е конституцията.приета е '91г. И урежда основни положения.

Според ал.5 К. е върховен закон и други закони не могат да и противоречат. Нейните разпоредби имат непосредствено действие. К. може да се изменя и допълва много трудно. След К. са законите. Във формален смисъл законът е източник на право приет от НС. В материален смисъл законът е всеки нормативен акт издаден компетентен държавен орган, който съдържа общи правила за поведение. Закон е синоним на нормативен акт. Законът е основен източник на правото. Това е главна форма, в която се съдържат ПН. Законът за нормативните актове казва, че материята за която закона се отнася , закона трябва да уреди пълно. Всички основни обществени отношения, които се подават на трайна уредба. От тук се извеждат основните характеристики на закона:

Законът урежда основни обществени отношения. Той задължително предполага пълна уредба на тези отношения и само отношения имащи траен характер могат да са предмет на законодателната уредба. Собен вид З. е кодекса на труда. С/д чл.4 от З. за нормативните актове, с кодекс се уреждат онези отношения, които са предмет на цял клон на правната система или на особено важен негов дял./например семеен кодекс/ Нашето право допуска контрол конституционностъобразност на законите, която се извършва от конст.съд. Подзаконови нормативни актове са всички тези, които не са закони. МС е органът, приемащ подзаконови нормативни актове. С постановления приема правилници, наредби, инструкции. Издава и постановления въз основа и в изпълнение на законите.

Законът за нормативните актове определя какво е правилник, наредба, инструкция.

Правилник – издава се за прилагане на закона в неговата цялост, за организацията на държавните

органи или за вътрешния ред на тяхната дейност

Наредба – издава се за прилагане на отделни разпоредби или на други подразделения на нормативен акт от по-висша степен.

Инструкция – с нея висшестоящ орган дава указание до подчинен нему орган относно прилагането на нормативен акт, който той е издал или чието изпълнение трябва да обезпечи.

С/д чл.115 от К. министрите могат да издават правилници, наредби и инструкции. МС следи за тяхната законосъобразност. Може да отменя незаконос. И неправилните актове на министрите. Не всички актове, които се приемат са нормативни. МС може да приема и решения- с него не се създават правила за поведение, а има конкретен характер. Същото важи и за решенията на МС и министрите. Всички тези актове са юридически, нямат качеството на нормативен акт, защото не съдържат общи правила за поведение. Не са нормативни и административните актове. Това са заповедите на

министрите.

Към източниците на правото са и м/ународните договори. Пример-виенската конвенция за м/ународна продажба на стоки.

Според чл.2 от ЗНА, НА могат да издават органи, предвидени в конституцията или закона. Закон, който определя кои актове са нормативни или не е закона за нормативните актове. Има и изключения друг закон определя друг орган да може да приема НА. Пример: чл.16 от З. на БНБ-УС на БНБ да приема НА и наредби; З. за местното самоуправление и администрация. Общинските съвети могат да приемат НА.

7. Строеж на НА

Всеки НА има наименование, а някои и номер. Някои НА имат въведение. Всеки НА съдържа членове. Допълненията, преходните и заключителните разпоредби се състоят от параграфи. Членовете се състоят от алинеи. Тя от точки, а те от букви. Забележки и примери само по изключение. Ако е необходимо номера в ПН се изписва с думи. НА, който изменя или допълва друг НА се състои само от параграфи. Съобразно броя и предмета си, членовете се групират в части, те-в дялове, те-в глави, те в раздели. Не е нужно НА да съдържа всяко от тях. Общите разпоредби трябва да предхождат особените. А когато особените са много и с различен предмет те се подреждат така:

-устройствени

-материално-правни

-процесуални

-наказателни

Допълнителни, преходни и заключителни разпоредби. Доп. Предхождат др. Две. Допълнителните включват правила, които са странични спрямо предмета на акта, както и правила отнасящи се до повече направления на акта.

В допълнителните се включват и обяснения на думи и изрази, които се употребяват многократно в акта, или чието обяснение не може да се даде в съответния текст до който те се отнасят.

С преходните се продължава действието на правила, отменени с новия НА или се урежда тяхното прилагане спрямо висящи правоотношения./действието им е започнало преди отмяната на акта и продължава да съществува към момента на отмяната му./

В заключителните се включват правилата, с които се дава обратна сила на ПН или се отлага неговото действие; или се ограничава само за част от територията на страната.

Правила за формулиране на ПН:

Отделните текстове трябва да са оформени точно, кратко и ясно на бълг.ез. Чуждици се допускат само по изключение и ако са навлезли в езика. Думи и изрази с утвърдено значение трябва да се използват само в един и същи смисъл. Ако се налага препращане към друг текст се допуска само по изключение

Други източници на право

Други източници на правото:

Правен обичай-представлява трайно прилагано със съзнанието за необходимост правило за поведение, което се признава и гарантира от държавата. Пример; чл.288 от търг. Закон- за неуредените в ТЗ положения се прилага гражд. Законодателство, ако е непълно- търговския обичай.

Обичаят-трябва да се различава от обичаите в практиката. Обичаите в практиката са определени обстоятелства, факти. Съдебната практика не е източник на право/у нас/.Това са тълкувателните решения на гражданското и наказателното отделение на ВКС. Те се издават по прилагането на законите, когато има п/о речиви или неправилни съдебни решения.тези наказателни решения са задължителни за съдилищата. Те имат тълкувателен характер и това ги отличава от ПН.

Принцип за разделение властите. Съдебната е отделена от законодателната власт. Моралът също не е източник на право. Само в случай, че ПН изришно препраща към тях , тогава може да се каже, че са източник на ПН.

8. Действие на ПН

Действат трайно, продължително, повтарящо се , неограничен и неопределен брой пъти. ПН действа спрямо неопределен кръг лица и неограничен брой случаи.

Определение- Задължителност и приложимост на ПН спрямо предварително неопределен и неизвестен брой лица и случаи. 8 не трябва да се разбира като неограничено във времето действие. Всяка ПН има ограничено действие, независимо от общия и характер. То е ограничено пред вид общия и функционалния характер на ПН. С ПН се цели регулиране на поведението с оглед постигане на определен социален резултат. Ако е нежелан ПН трябва да се отмени. 8 е ограничено пред вид функционалния и характер. Насоки на развитие:

А.във времето

Б.в пространството

В.по отношение на лицата

А. най-съществено. 8 започва с влизането и в сила. Всяка ПН започва да действа от определен момент и прекратява в някакъв краен момент. Предпоставка за прилагане на ПН е да се познава от адресатите. Едва тогава нормата може да действа. Затова всяка ПН трябва да се разгласи. У нас това става в официален печатен орган-ДВ. След публикуването се счита, че е известна ПН или закона. Разлика м/у разгласяване и влизане в сила- става 3 дни след публикуване, но може да има и друг срок. Отмяна- отпадане на задължителната сила на ПН или закона. Отмяна; не прилагане- по съображения закона не се прилага, но не е отменен. Чл. 11 от ЗНА- отмяната на закона и замяната му с нов, отнасящ се до същата материя, само ако промените са многобройни важни. Закона изисква това да става само с изрична разпоредба на новия закон.

Правила за мълчалива отмяна:

-по-новия във времето отменя стария, само ако съдържанията им се покриват.

-отмяната на закона може да стане на основание, посочено в самия закон.

-може да се спре и действието на един закон. Временно да се преустанови неговата задължителност и приложимост.

Обратна сила на закона-един закон може да има обратно действие само по изключение . В същото време има забрана да се дава обратна сила на разпоредби, /например за санкции, освен ако са о-леки/. Наказателния закон няма обратно действие.

Определение-да се приложи спрямо юридическите факти , които са настъпили преди влизането му в сила .Заварено правоотношение-породило се преди влизането на закона в сила- тогава няма обратно действие на закона.

Има 2 вида закони, които имат обратно действие:

Тълкувателните

Процесуалните- счита се, че новата процедура е по-добра от старата.

В. Един закон може да се прилага за определена група от населението/З. за задълж. Военна служба/

Б. Рядко може един закон да действа за ограничена територия. По-често са наредби и постановления на МС

Отрасли на правото
Формиращи публичното право

9. Конституционно право

Предмет –правоотношения свързани с устройството, организацията на държавата и държавните органи; отношенията държава-граждани, вкл. Основните права и задължения на гражданите. Наименованието идва от там, че принципите на държавната организация се регламентират от конституцията, както и основните права на гражданите. КП стои най-общо до политиката, доколкото то регулира и разпределя упражняването на властта в държавата. Насочва развитието на политическите процеси. КП е ново понятие и нов клон на П. Усвоява се към средата на ХХ век, чрез разделението си от политологията. Нормите на КП са основни правила, върху които е изграден цялата правна система на държавата.

Източници. Главен източник на КП е конституцията. Други източници са: законите, които избират законодателите; закон за политическите партии. Също: правилник за организацията и дейността на НС; решенията на Конст. съд; значение за КП имат и някои от указите на президента.

Въпроси, с които се занимава КП:

-за формата на държавата

-за конституцията

-за парламента

-за президента

-за правителството

-за конст.сътд

-основни права и задължения на гражданите

Понятието за държавата може да се дефинира от различна гледна точка и ще има различен смисъл. С КП, държавата се определя като : общност от хора трайно заселили се върху определена територия. Тази общност има своя власт

. Целта на един такъв съюз е създаването и поддържането на траен ред и социален мир

.

Елементи на държавата:

-народ

-територия

-власт

За държавата е характерно:

1. че властта, която се упражнява на определена територия обединява народа в юридическо единство. Обикновено тази власт е пълна-суверенна. Властта може и да не е пълна.

2. легитимност-да ли тази власт е призната от народа

3. легалност– упражняването на държавна власт лежи върху законно основание. Има разлика м/у легитимност и легалност.

4. Суверенитет – може да е пълен и непълен

5. държавната власт е неделима и неотчуждима

Носител на суверенитета в държавата е ; чл.1 от К,чл.2 –цялата власт произтича от народа

Държавността намира израз в различни външни белези, символи. Това са онези белези, чрез които външно се изразява държавното върховенство и авторитета на държавната власт. Това са знаме, герб, печат, химн и столица. Тези елементи имат и интеграционна функция. Дават цялостна представа за държавата. В историята на

България държавните символи винаги са били предмет на конституционна уредба.

Чл.1, ал.1 от К. – РБ е република с парламентарно управление. НС е национален правителствен орган, олицетворяващ държавната власт у нас и затова има определяща роля при вземането на политически решения.

Чл.2,ал.1 – РБ е единна държава с местно самоуправление и в нея не се допускат автономни териториални образувания.-отг. На ? какво е държ. Устройство в Б-ия. Тя е унитарна, единна държава.Държавната власт не е различна между различните вътрешно държавни образувания. Упражняването на държавната власт е централизирано. У нас се развива местното самоуправление на общините, но то не засяга утилитарния характер на държавата.

Народ-съвкупност от хора, говорещи един и същ език, живеещи общо на една територия.

10. Същност на конституцията

К. е нормативен акт от най-висша степен. Всички останали се съобразяват с него. В качеството си на устройствено понятие, К. означава организация на една общност. К. регламентира основния правен ред на държавата, нейното устройство и функциониране. К. е обществен договор м/у свободни хора и има за цел да осигури контролираното управление на държавата. Понятието К. може да се разглежда като : закон, нормативен акт, организация, обществен договор.

К. Почива на определени принципи.

1.принцип за разделение на властите- държавната власт е единна, но се осъществява с различни функции, т.е.от различни органи, на които предварително е определено какви функции ще изпълняват. Идеята за разделение на властите е на Монтескьо. Поддържа идеята за 3 власти: законодателна, изпълнителна и съдебна. Всяка се осъществява от отделен титуляр, като целта е да не се допусне прекомерна централизация и

концентрация на власт. Според М. 3 –те власти са равнопоставени, за да могат да се контролират. Стига се до идеята, че властите не трябва да се контролират, а да се възпират- тогава е възможно да се блокират. Затова се е наложил възгледът, че властите освен да се възпират трябва и да се координират. Чл.8 от К.-принцип за разделение на властите.

1. **2.** принцип за правовата държава- властта в държавата е подчинена на правото .Основен елемент в правовата държава-защита правата на човека.чл.4 от К. –РБ е правова държава.тя се управлява от К. и законите.

2. **3.** принцип за социалната държава-признаване на необходимостта от социална намеса и ангажираност на държавата в решаването на социални въпроси на хората. У нас този принцип не е изришно закрепен към К. Споменава се в преамбюла на К.-има спомагателна форма.

Гл.2 на К-Държавата е ангажирана при решаването на социални въпроси.

I К. е търновската 18.04.1879г.

II К.-след референдум- 4.12.1947г. /за премахване на монархията/

III К. 16.05.1971

М/у всички К. има съществени различия:

-смяна формата на управление.

-приема се принципа за разделение на властите, после се отрича и накрая пак се връща

-последната К. е приела 2 нови принципа-за правовата държава и за социалната

държава.

14.Административно право

Определение-АП се занимава с една от проявите форми на държавната власт-дейността на органите на изпълнителната власт.

Предмет на АП-изпълнително-разпоредителната дейност, а това е под законова дейност по непосредственото практическо осъществяване на функциите и задачите на държавата.Това е дейност по осигуряване на непрекъснато функциониране на държавния апарат за непосредствено ръководство в стопанската, социално-културна и административно-политическа област.

Изпълнително-разпоредителна дейност – **ИРД**. Тя се извършва въз основа и в изпълнение на закона. Няма за цел създаването на законови правила. Всеки акт и всяко действие на органите на изпълнителната власт трябва да се основават на закона, било непосредствено, било на акт на по-горестоящ орган, който обаче трябва да е овластен от закона.

ИРД има 3 основни функционални момента:

-ръководство-направляване, насочване дейността на подчинените органи и служители

-организиране-дейност по устройване на апарата на държавно управление и на практическото му функциониране

-контрол с проверка на изпълнението-предназначен е да установи съответствието м/у фактическото положение и нормативно предписаното. Следи за изпълнението на законови и под законови нормативни актове от под контролни органи и организации. Съответствието на актовете с решенията на по-горестоящите органи.

Защо дейността на органите на ИРД се нарича така – защото се изразява в :

-непосредствено изпълнение от даден административен орган, на нещо което е предписано в закона или от по-горестоящ орган

-дейността може да се изрази в разпореждане към друг правен субект, който може да е подчинен орган. Задължението да направи нещо произтича от закона или от издаден на основата на закона друг юридически акт. Административната дейност се осъществява най-вече от органите на изпълнителната власт. Те са специално създадени , както и функционално и организационно да приспособени да извършват такава дейност. Понякога, макар и рядко предметът и естеството на извършената дейност могат да направят така, че ИРД да се осъществява от законодателната и съдебната власт. Пример: НС избира и освобождава ръководството на БНБ. Президентът награждава с ордени. Съдът също може да извършва ИРД.Съгласно чл.18 от закона за съдебната власт, прокуратурата също следи за спазване на законността , като предприема действия за възстановяване в бързи, неотложни случаи на самоуправно нарушени права.

АП има специфичен метод на правно регулиране – изразява се във властническия му характер.. В АП едната страна винаги действа като орган на власт. Едната страна винаги е държавния орган. Най-типичен случай на ИРД е административния акт. Той поражда правните си последици едностранно вследствие волеизявлението на държавния орган. Страните в АП никога не са равнопоставени. При издаване на административен акт издателят действа като носител на власт. Админ.акт е непосредствен израз на управленска дейност-пряко направлява поведението на адресатите. Конкретното съдържание на това поведение се определят от волеизявленията на държавния орган. Това е така и когато актът е издаден по повод искане на адресата. То поставя началото на производството по издаване на акта. То е условие за заличаването му.Акта поражда действие сам по себе си. Методът на правно регулиране е властнически.

Административната дейност има няколко форми:

-издаване на под законови нормативни актове

-издаване на административни актове, които могат да са общи и индивидуални

-адм. Дейност може да се изрази в материално-техническа и изпълнителска дейност

-може да се изрази в дейност на админ. Орган , предхождаща действието на административен договор.

-може да се изрази в упражняване на административен контрол

АП е съвкупност от ПН, които уреждат:

-общ.отношения в сферата на изпълнителската власт.То регулира въпроси като субектите на АП, функциите, структурата и дейността на органите на изпълнителната власт, взаимоотношенията м/у тях, както и м/у тях и гражданите и организациите.

-държавна служба, формите и методите на ИРД, различните видове административни актове и действието им; условията за редовно действие на адм. Актове, за тяхната законосъобразност и целесъобразност

-режим на недействителност на адм.актове и правните средства за отстраняване на тяхната недействителност

-занимава се със способности за обезпечаване на законност и целесъобразност в актовете и действията на администрацията

-различни видове админ.принуда

-имущественна отговорност за вреди от незаконосъобразна адм. Дейност

-управлението в различните сфери и отрасли на изпълнителската власт

АП има обща и специфична част

Общата обхваща всичко, без управление в различните сфери и отрасли на изпълнителната власт.

АП бива:

-админ.материално

-админ.процесуално-урежда различни видове админ.производства , както производството по установяване на админ.правонарушения, производство по налагане на админ.наказания

-админ.съдебно оспорване на наказателни постановления

-админ. издаване на индивидуални админактове

-админ. Издаване на общи админ.актове

-по оспорване на индивидуални актове по съдебен ред

Източници на АП:

1.Конституция-гл.5 –отнася се до правителството; гл.7-до местното самоуправление и администрация

2.Закони

-З. за администрацията

-З. за админ.производство

-З. за админ.нарушения и наказания

-З. за върховния админ.съд

-З. за местно самоуправление и администрация

-З. за устройство на територията

3.Под законови нормативни актове

4.Обичаят- чл. 17 от З. за АП-“Съобщението за издаване на админ.акт може да се извърши устно, като се посочи съдържанието на акта.Когато адресатът не живее на посочения адрес и не е известен съобщението се поставя на табло в р-на , кметство. Тогава съобщението може да се извърши и по друг обичаен начин.

15. Органи на изпълнителната власт

Вид държавно органи, функционално предназначени и структурно обособени да осъществяват всичко в границите на нормативно-определената му компетентна изпълнителна власт. Съвкупността от всички органи на изпълнителната власт и на подпомагащите я администрация съставляват държавния административен апарат. Трябва да се прави разлика м/у органи на изпълнителната власт и подпомагащите го администрации. Пример: Министърът е централен едноличен орган на изпълнителната власт, а министерството е администрацията, която го подпомага. Не мин-вото, а министърът издава правилници, разпоредби

Видове органи на изпълнителната власт

-с оглед териториалния обхват на правомощията и йерархическото място, заемащи в административната стълбица те са: централни, регионални, местни

-с оглед на обхвата на компетенция те са: с обща , със специална компетенция

с обща компетенция- обхваща всички въпроси , сфери и отрасли на държавно управление. Пример: МС, областни управители, кметове на райони

със специална компетенция-дейността им обхваща една или друга сфера на управлението или част от нея. Пример: мин. На транспорта и съобщенията. Самите органи на управление със специална компетенция могат да са отраслови или функционални. Отрасловите провеждат ИРД в даден отрасъл. Функционалните провеждат дейността си в определена сфера на държавно управление, т.е. дейността има значение за цялата система на управление на изпълнителната власт и за държавния апарат като цяло. Такъв е министърът на финансите.

Деление на изпълнителните органи:

-еднолични-министри, кметове

-колегиални-МС, комисии

Ведомство-също е административен орган. Обхваща: министерства и други органи, занимаващи се с ИРД на централно ниво, но нямат ранг на министерство. Ведомството има и по-тесен смисъл-разглежда се като сбор от еднородни или сборни специализирани служби, включително в една специализирана система, начело на която е орган със специална компетентност. Ведомствата също са подчинени на МС, но понякога ведомството е подчинено на министерство или друго ведомство.

Административния орган има своя компетентност. Тя обхваща както кръгът от въпроси, с които АО е упълномощена да се занимава , така и правомощията, с които органът разполага за решаването на тези въпроси. С оглед издаването на админ. Актове , компетентността представлява:

-нормативно призната способност на даден орган да издаде админ.акт.Компетентността на АО произтича от ПН или от функциите и задачите, възложени на органа с нормативен акт. Компетентността може да се делегира, но само на по-горестоящ , не и обратното.

Дейността на органите на изпълнителната власт е подзаконова. Овързването на АО със закона не става по един начин:

1.ПН пряко диктува на АО какво да е поведението му. Компетентността е обвързана

2.ПН само очертава насоките на админ.дейност- създ. Се правна рамка, в която АО разполага с избор на възможности за преценка и съобразяване с конкретния случай .Разполага с оперативна самост.

При обвързаната компетентност , АО действа по предписания начин. Няма съобразяване, а по-скоро констатации. При оперативната – се избира 1 от най-малко 2 възможни решения. Т.е. трябва да има граници на оперативна самостоятелност. Очертават се в 2 насоки:

-вътрешни – изискванията, предназначени да обезпечат избирането на най-полезното решение. Тяхното неспазване води до нецелесъобразност на админ.акт АО се ръководи от държавни и общ. Интереси.

-външни – очертават се от изискванията за компетентност, форма, производство, изискване за законосъобразност на админ.акт и от изисквания за съответствието на целта на админ.акт с целта на закона.

16. Административен акт

Определение-юридически акт, властническо волеизявление на админ.орган или на друг орган овластен да действа като админ., който е издаден въз основа и в изпълнение на закона, при осъщ. дейност на изпълнителната власт и който установява под законови или вторични ПН или едностранно предизвиква пораждање, изменение или прекратяване на админ.правоотношение и при нужда може да бъде изпълнен с помощта на админ. Принуда.

Видове админ.актове:

-нормативни

-общи

-индивидуални

Разликите м/у тях се свързват с начина на определяне на адресата, характера на съдържащото се в акта волеизявление и това дали акта е предназначен за еднократно и многократно прилагане.

НА съдържа:

-общо задължителни правила за поведение-вторични ПН.Отнася се за неопределен и неограничен брой адресати. Прилага се нееднократно.

-Индивидуална ПН- конкретно волеизявление , насочено към конкретен определен брой адресати . Той е максимално конкретизиран по съдържание. С еднократното му прилагане участието му се изчерпва

-за общите ПН е характерно конкретно волеизявление спрямо неопределен брой адресати и създава за всички адресати точно определени права и задължения.

НА се делят на:

1.констативни-удостоверява правно значими факти. Волеизявлението е насочени да каже, че тези факти съществуват

2.декларативни – признава или отрича едно право или задължение

3.конституивни- сами създават права или задължения за адресатите си и подлежат на пряко изпълнение. Пример: свидетелство за управление на МПС понякога те се наричат разпоредителни.

За да е редовен ААкт трябва да е законосъобразен и правилен., Това са 2 отделни основания за редовността на АА. За да е законосъобразен има изисквания:

-да е издаден от компетентен орган

-да съответства на материалните и правните изисквания

-да съответства на материално правните изисквания по правно съдържание

-да е издаден в предписаната от закона форма

-да е издаден при спазване на определени процедури

-да съответства на целта на закона

ААкт е правилен, ако е навременен, полезен, стопански ефективен, социално оправдан.

17. Административна отговорност

АО се налага за деяния, които пречат или смущават нормалното функциониране на админ.органи. АО предполага извършване на админ.нарушение. чл.6 от закона за админ,нарушения-“Действие или бездействие , което нарушава установения ред на държавно управление; извършено е виновно и обявено за наказуемо с админ.наказание по админ.ред.чл.13: общо поруцание, глоба, лишаване от право да се упражнява определена дейност или професия, налага се от админ.орган о админ.ред

Осъществяване на АО:

1.при всяко извършено нарушение се съставя акт

2. издава се наказателно постановление-там се определя вида и размера на наложеното наказание

3. наказателното постановление е възможно да бъде оспорено пред районния съд. Той решава въпроса за законността на наложеното наказание. В закона са посочени и длъжностните лица, които могат да издават актове и наказателни постановления. Актосъставители-длъжностни лица, посочени от техния ръководител. Наказващият орган е самият ръководител, както и кметове на общини и райони. Когато извършителят на админ.нарушение действа в изпълнение на неправомерна служебна заповед-не носи админ.отговорност. Ако тази заповед е издадена от компетентно лице в нужната форма, по установения ред , при спазване на процедура. Не трябва да съдържа извършване на очевидно нарушение. Тогава не се носи админ.отговорност. В тези случаи преценката е конкретна. Когато се освободи от АО, админ. наказание се налага на длъжностно лице , което е наредило да се извърши нарушението

18. Финансово право

Отрасъл на действащото право, имащо за предмет правното регулиране на обществените отношения, възникващи при и по повод натрупването, разпределението, преразпределението и използването на националния доход, както и контрола върху тази дейност, както и отношенията свързани с организацията и функционирането на финансовата система. Всички финансови отношения се регулират с властнически метод на регулиране, без изключение те възникват , развиват се и се прекратяват по вертикалната власт-подчинение. Разликата с АП е в предмета на регулиране на обществените отношения. Страна по тях е държавата в лицето на определен свой орган. В зависимост от това в коя сфера на обществените финанси възникват и се развиват финансовите отношения, те се разделят на няколко групи:

-бюджетни отношения -данъчни отношения -банкови отношения

-застрахователни и валутни отношения

Спецификата на тези отношения налага и обособяване на дялове в рамките на ФП:

-бюджетно -данъчно -застрахователно -валутно / някои
използват и митническо п./

С оглед субекта на фин.отн. те биват:

-същински

-организационни

общото м/у тях е, че те се регулират чрез властнически метод. Същинските фин. Отн. имат за предмет парични средства. Чрез техните механизми пряко се обслужва разпределението, преразпределението и използването на обществените парични средства.

Организационните финансови отношения подпомагат пораждането и функционирането на същинските. Ролята им се свежда до изготвянето на организационни предпоставки за възникването и развитието на законосъобразното протичане на същинските финансови отношения.

19. Бюджетно право.

Дял на ФП. Определение- съвкупност от ПН , които регулират отношенията по изграждане на бюджета, приемане и изпълнение. Бюджетните отношения са от групата на организационните отношения. Субекти на бюдж.отн. са ; НС, министерства, ведомства, общини, организации. Най-често страни на бюджетните отношения са: органи на държавната власт или управление. Особеност на бюджетните отношения е, че те възникват и се развиват в рамките на една година управление на държавния бюджет.

Източници на БП-

-Конституцията

-закон за съставяне и изпълнение на държавния бюджет

-закон за ежегодните държавни бюджети

-наредба за разходната част на държавния бюджет

Предмет на БП е бюджета- Той е единен, основен , едногодишен, финансов план за образуване и използване на централизирания паричен фонд на държавата. Гласува се от НС със специален закон. Бюджета обхваща приходите и разходите на държавата.

ДБ е единен, но се състои от части.: -републикански -местни бюджети

-бюджети на осигурителните фондове

Налага се мнението, че ДБ е само републикански бюджет и бюджет на съдебната власт.

Съществена част на БП са и нормите, регламентиращи бюджетния процес- цялата процедура по изготвяне на проектобюджет, приемане , изпълнение и приемане на отчета за изпълнението му.

20. Данъчно право

Определение-Предмет на ДП са: правно регулиране на общ. Отношения , които

възникват и се развиват м/у държавата или упълномощени със закон нейни органи от една страна , и физически и юридически лица от друга страна във връзка с установяването и събирането на държавни вземания с данъчен характер.

Понятия на ДП :

1. Данък- невъзвръщаемо, безвъзмездно парично плащане в полза на държавата, което е установено със закон и е в тежест на физическите и юридически лица, които са субекти на данъчното задължение. Данъчното облагане се извършва в рамките на данъчното производство и е свързано с определено по вид и размер на данъчното задължение, с обекта на облагане и субекта на данъчното облагане.

2. Субекти на данъчното задължение-местни или чуждестранни физически или юридически лица, които по силата на ПН са длъжни да внесат съответен данък в България.

3. Обект на облагане-фактът, с чието настъпване ,ПН свързва задължението за плащане на данък/напр. Получаване на наеми/

4. Облагаема стойност-стойността на обекта на облагане/сумата на доходите на физ.лица/

5. Данъчна ставка-отнася се към облагаемата основа, за да се определи размера на конкретното данъчно задължение.

Видове данъци:

-преки -косвени. При преките субекта на данъчното задължение и носителя на данъчната тежест са едно и също лице./ДОД/. При косвените има различия./ДДС/

В зависимост от обекта: -данък в/у имущество; -данък в/у доход; -републикански;
-местни

Данък в/у печалба-пряк, подоходен, пропорционален данък, с който се облага печалбата на български и чуждестранни физически и юридически лица.

Данък в/у общия доход –пряк, подоходен, но прогресивен данък , с който по системата на индивидуалното облагане се облагат доходите на български и чуждестранни физически лица., който е регулиран у нас , както и внесените от чужбина доходи на бълг. Физ. Лица.

Данък в/у дивиденди-пряк, пропорц. данък, който се плаща от търг.др-ва с чужд. участие.

Данък в/у сгради-пряк, имуществен пропорц. данък, с който се облагат сгради, дворни места и парцели. Субекти са собствениците.

Данък в/у наследство-пряк, имуществен, прогресивен данък, с който се облагат имущества, които преминават в наследство.

Данък в/у добавената стойност-косвен, пропорц. данък. С него се облагат сделки със стоки и услуги, с които се осъществява стопанска дейност на територията на страната, както и внос на стоки.

Акцизи-еднократен ,косвен данък, облагащ потреблението на стоки и услуги от местно произв. и внос.

21.Банково право

Обхваща системата от ПН на публичното и частно право, регулиращи банковата дейност и възникващите в резултат на банковата дейност правоотношения м/у банките и техните клиенти, м/у самите банки и банките и БНБ. Банковото право се занимава с банкова дейност.

Банкова дейност- всички сделки, изброени в чл. 1 от закона за банките. Банковата дейност се развива в рамките на банковата система. У нас тя е двустепенна. В центъра стои БНБ. Под нея стоят банкови и небанкови институции.

Банкови институции-търговски банки, банки на чуждестранни клонове и ДСК-та.

Небанкови институции-финансови къщи, обменни бюра, брокери, клонове на чуждестранни небанкови институции.

Разликата м/у банкови и небанкови институции е в обхвата на дейността. Банките осъществяват всички сделки, докато небанковите институции-само някои от тях. Дали е банкова или –не, зависи от лицензиите. Кой може да бъде банка-само търговски дружества и т под формата на АД със специални изисквания за размера на капитала. Банката действа под формата на АД.

Източници на БП:

-закон за банките
-търговски закон

-закон за БНБ
-други

-закон за БНБ

Застрахователно право – предмет на ЗП са застрахователните отношения, които се регулират от множество ПН и които се отнасят към различни клонове на правото, а именно-фин., гражд., търг. Източници на ЗП: закон за застраховането, търг. Закон, други подзаконовни нормативни актове.

Видове застраховки: в зависимост от предмета: имуществени/т.н. общ застраховане/ и лични. Застраховките са общи и задължителни. Кой може да е застр. Др-во-само АД и кооперации-за определени Застраховки.

Валутно право/законодателство/- ВП урежда правоотношения , възникващи с валутния режим у нас. Целта е да се осигури стабилността на този режим.

Основни източници на ВП: закон за сделки с валутни ценности и валутен контрол.

Основна категория на ВЗ е валутната ценност. Това са вещи или имущества, обявени от закона за валутна ценност. Те са предмет на сделки м/у местни и чуждестранни лица или преминават границите на държавата. Законодателството визира чуждестранни книжни банкноти и монети, които са законно платежно средство. Отнасят се и чекове, записи на заповеди, менителници, кредитни писма и платежни нареждания, акредитиви и др., издадени в чуждестранна валута; чуждестранни ценни книжа, както акцизи и облигации. Злато , сребро, платина-в монети, в суров и преработен вид, скъпоценни камъни Всички, които са предмет на сделки м/и местни и чужд. лица и са извън обичайните размери. Бълг. Банкноти и монети, ценни книжа, предмет на износ и внос, чекове, записи на заповеди, доколкото са предмет на сделки м/у бълг. И чужд. лица. ВП е насочено навън. Целта му е да регламентира потока от ценности от държавата навън и обратно

Митническо право- предмет- правоотношения, свързани с организацията и дейността на митниците, събирането на мита в широкия смисъл. МП регламентира потока на стоки от България навън и обратно. Производството по облагане на стоки и услуги с мита, както и митническите нарушения е наказателно. Източници на МП: -закон за митниците; -др.нормативни актове

22. Наказателно право

НП е отрасъл на правото на РБ. Определение- Система от ПН, които определят деянията, които са признати за престъпление и наказание ,налагащи се за тях. Задача

на НП – борба с престъпността и така държавата и така да се съхраняват основните социални ценности на обществото и отделния индивид. НП се свързва с отрицателно, негативно поведение, но не с всяко едно негативно поведение, а само с част от различни отрицателно прояви. НП се занимава само с най-тежките форми на посегателство срещу личността и правата на гражданите, както и с цялостно установения в страната правов ред. Борбата срещу престъпността се води и като съответните правонарушения се обявяват за престъпления и не техните извършители се налагат точно определени наказания.

Основните институти на НП са:

-престъпление

-наказание

Около тях се изграждат всички възникнали правоотношения. Те са форма на отношение между индивидите. Отразяват определени обществени реалности и в този смисъл винаги са социално обусловени. Смисълът на ПН на Наказ. П. Е да забранят определено обществено поведение. Затова, ако то бъде извършено м/у извършителя на престъплението и държавата възникват специални правоотношения. Съдържанието на това правоотношение се свежда до: възникването на насрещни субективни права и задължения, които се пораждат за страните. А страни са държавата и извършителя.

Основен елемент на правоотношенията е наказателната отговорност. Тя се състои в правото на държавата да наложи на извършителя на престъплението определени неблагоприятни последици. На това право кореспондира задължението на извършителя на престъплението да понесе наложените от държавата неблагоприятни последици.

НП отношение е отношението, което възниква м/у държавата и извършителя на престъплението, в резултат само на това извършено престъпление. Престъплението е юридически факт, който води до възникване на наказателно правоотношение. Борбата с отрицателните прояви се води не само от НП . И други отрасли също се борят срещу тях. Разлика м/у наказателно и административно право – в обществената опасност от

извършеното деяние и мерките срещу тях. АП отстъпва, когато извършеното деяние е престъпление.

Източници на НП:

- Наказателен кодекс – само той определя кои обществени деяния са престъпления и какви наказания се налагат за тях. Чл.5, ал.3 от К.-“ Само обявеното от закона за престъпление действие или бездействие към момента на извършване може да ангажира наказателната отговорност.

Основни принципи на НП:

- принцип за законоустановеност на извършеното престъпление и наказание. Само закон може да установи кое е престъпление и кое не е и само закон може да предпише наказание. У нас само наказателния кодекс е този , който трябва да предпише кое деяние е престъпление и какво е наказанието. Сега действащия кодекс е приет 1968г. И многократно е променян и допълван. Идеята е обявените за престъпление деяния да се съдържат в наказателния кодекс.

НК изпълнява 2 основни функции в обществото:

1.регулираща – урежда наказателната отговорност за лицата, извършили престъпление.

2.превантивна – въздейства предупредително и възпитателно върху виновните лица и всички останали членове на обществото.

НК има своя структура. Състои се от:

1.обща част – В нея се уреждат общите въпроси на престъпленията и наказанията. В нея има 2 вида норми: декларативни-формулират принципите на НП; определителни ПН – правила, определящи едно или друго понятие на НП. Те дават дефиницията на определено понятие или институт.

2.особена част – в нея се уреждат отделните видове престъпления

За НП е характерно, че действа само за в бъдеще. Чл.2, ал.1 “ За всяко престъпление се прилага онзи закон, който е бил в сила о време на извършването му. Наказателна норма не може да има с обратно действие- действа само за в бъдеще.

Висящи правоотношения – значи, че престъплението е извършено, правоотношението е възникнало. То съществува, но не е уредено. Тогава се прилага друг принцип на НП- ако до влизане в сила на присъдата последват различни закони , прилага се онзи закон, който е най-благоприятен за дееца. Новата ПН ще урежда завареното правоотношение само и единствено , че тя е по-благоприятна за дееца. 2 варианта:

- стария закон е по-благоприятен от новия -от хуманни съображения се прилага по-благоприятния. е по-благоприятен от новия

- новия закон е по-благоприятен- тогава се прилага той.

По-благоприятна норма – това е закон, който отменя някаква норма на особената част на НК, така премахва престъпния характер на деянието. То се декриминализира. По-благоприятна е нормата, която предвижда по-леко по вид и по размер наказание за съответното престъпление. Също така, която смекчава режима на наказателната отговорност за дадено престъпление, посредством промени в общата част на НК.

Наказателно право - Структурата му следва тази на НП. Има :

-обща част- занимава се с общи въпроси за престъпленията и наказанията.

-особена част- занимава се с отделни видове престъпления и наказания

23. Престъпление

Определение- чл. 9 от НК – “Престъплението е човешко деяние, което може да бъде извършено под формата на действие или бездействие и притежава следните свойства:

-обществена опасност -противоправност -виновност -наказуемост

В основата на определението стои общ. Опасност, защото тя е най-важното социално основание за обявяването на едно деяние за престъпление. По българското НП престъплението е единственото основание и мяра за наказателната отговорност.

Престъплението е деяние. Деянието е външно изразен поведенчески акт , който протича под контрола на съзнанието и волята на дееца и има самостоятелно значение. Деянията са два вида:

-действие – система от съзнателни телодвижения , които са насочени към една обща цел

-бездействие- не извършване на определено действие

По нашето право бездействието може да има наказателно значение, единствени и само доколкото за субекта съществува задължението да действа, но той не го прави и в следствие на това възникват обществено опасни последици. Обикновено закона обявява едно действие за едно престъпление. Но понякога съчетаването на няколко

деяния представлява едно престъпление. Това са т.н. сложни престъпления/ например грабеж/, състои се от принуда и кражба.

Всяко престъпно деяние поражда някакви изменения в обществената среда. Тези изменения се наричат обществена опасност на престъпното деяние. Обществено опасните последици са тези, които определят до голяма степен характера на престъплението. Според обществено опасните последици, престъпленията се делят на два вида:

- резултатни – необходимо е да се стигне до някакъв резултат. Например завършено престъпление е убийството, защото е налице едва с настъпване на смъртта на съответното лице. При резултатните престъпления законът забранява не само деянието, а такова деяние, което нанася определена вреда на обществените отношения. За да бъде осъществено едно резултатно престъпление нужно е да има причинна връзка м/у деянието и настъпилия обществено опасен резултат. НП изхожда от разбирането, че м/у дадено деяние и престъпния резултат съществува причинна връзка, когато деянието е обективна предпоставка без която резултатът не би настъпил в този му вид по това време, на това място и т.н. Деянието трябва да е едно от необходимите условия за настъпване на обществено опасния резултат. Деянието, обществено опасните последици и причинната връзка м/у тях оформят т.н. обективни елементи на престъплението и ако е нужно към тези три елемента да се добавят и други, като: начин на извършване на престъплението, фактическа обстановка и др.

- формални – обида, клевета. За тях е характерно, че са завършени със самия факт на извършване на престъпното деяние.

Обществена опасност на деянието . ОО е най-важното свойство на престъплението. ОО се изразява в способността на деянието да се засягат обществените отношения. “засяга” – да уврежда или да застрашава. ОО е обективно свойство на деянието, защото тя не зависи от съзнанието и субективната преценка на хората. ОО е главното основание да се обяви дадено деяние за престъпление. За да бъде криминализирано едно деяние, трябва да притежава достатъчно висока степен на ОО. Не всички ОО деяния са обявени за престъпления. ОО има две страни:

- характер – качествената страна на опасността на деянието. Определя се от засегнатото обществено отношение, т.е. от обекта. Например убийството и шпионството

мата различна по характера си ОО , защото засягат различна ОО.

- степен – количествена страна на ОО. Определя се от размера на причинените вреди. Значение имат и начина, по който е извършено деянието условията за извършване по място и време.

Престъпления от един и същи вид могат да имат различна степен на ОО. Престъпното деяние се характеризира със своята противоправност – деянието противоречи на ПН. Противоправността е отражение на обществената опасност в наказателния закон. За да бъде запрето, деянието трябва да е ОО. Законът забранява само най-опасните. Противоправността е юридическо обективно свойство на деянието, защото става въпрос за обективно съществуващо противоречие с ПН. Противоправн. Е различна при действието и бездействието. Това се дължи на различния характер на наказателно-правните норми. Едни от тях постановяват забрани, други-заповядват извършването на някакво действие. В някои случаи, въпреки че е ОО, деянието загубва този си характер и се разглежда като полезно. Такива са случаите на неизбежна отбрана, крайна необходимост и задържане на престъпника. Ситуация на неизбежна отбрана имаме , когато за да се защитят от непосредствено противоправно нападение, държавни или общ. Интереси, личността има правата на отбраняващия се или на друго се причиняват вреди на нападателя в рамките на необходимите предели. Крайна необходимост имаме, когато , за да се спасят държавни или общ. Интереси , както и свои или на друго лични или имотни блага, от някаква непосредствена опасност , която деецът не е могъл да избегне по друг начин се причиняват вреди, но те са по-малки от предотвратените.

Разлика м/у неизбежна отбрана и крайна необходимост :

1. При крайна необходимост е налице състояние на опасност, а не на нападение. Опасността е факт от действителността, който може да има различни причини- буря, наводнение. При крайната необходимост вредата се причинява на трети лица, които нямат отношение към опасността. При крайна необходимост деянието е нужно да бъде последното средство за избягване на опасността.

2. при неизбежна отбрана имаме нападение- то е факт от действителността , но е действие на друго лице. Вредите се причиняват от нападнатия и върху друго лице. Отговорът, който нападнатия дава трябва да е в разумни граници.

24. Вина

Вината е субективна страна на престъплението. Тя е психическо отношение на дееца към извършеното ОО деяние и неговите ОО последици. Вината има 2 форми: 1.умисъл
2.непредпазливост

Съдържание на вината – тя е психическо явление. А психиката на човек има 3 страни - разум(интелект), воля, чувства. Вината обхваща интелектуални и волеви моменти. Съдържанието на вината се свежда до интелекта и волята на дееца. Въпроса за чувствата остава извън вината. Вината е едно от 4 основни свойства на престъплението. Без вина не може да има престъпление. Ако вината е отражение на ОО факт в съзнанието на дееца, то следва че без ОО деяние не може да има вина. Или отношението на дееца към едно полезно деяние не може да бъде вина.

Чл.11 от НК – Определение- умисъл-“деянието е умишлено, когато дееца е съзнавал ОО му характер, предвиждал е неговите ОО последици и е искал(допускал) настъпването на тези последици. В зависимост от волевото отношение на дееца към ОО последици, замисълът е:

1.пряк 2.евентуален

Интелектуален елемент (представите на дееца) са едни и същи и при 1 и 2. разликата във волевия елемент, т.е. в отношението му към ОО последици. В първия случай деецът пряко се насочва към резултата, а във втория той се съгласява с евентуално настъпване на ОО последици Има и други видове умисъл, освен 1 и 2:

-предумисъл-ситуация, когато решението за престъплението е взето в сравнително спокойно душевно

състояние и има известно обмисляне и планиране на престъплението

-афектен умисъл- решението е взето в състояние на физиологичен афект, при което са ограничени (изключени) волевите задръжки на дееца.

Непредпазливостта е самонадеяност; небрежност. Определение- деецът не е предвиждал настъпването на ОО последици, но е бил длъжен и е могъл да ги предвиди. Или е предвиждал настъпването на тези последици, но е мислил да ги предотврати. Разликата е в предвидимостта. В НК особено внимание се обръща на умисъла. Непредпазливите деяния са наказуеми по изключение, само в предвидените от НЗ случаи. НК предвижда 3 случая, когато се изключва вината:

1. грешка—незнание на фактическите обстоятелства, които принадлежат към състава на престъплението

2. случайно деяние- деецът не е бил длъжен и не е могъл да предвиди ОО последици.

3. при изпълнение на неправомерна служебна заповед , но при наличие на 2 условия – да е дадена по установения ред и да не е налагала очевидното извършване на престъплението .

Стадии на престъплението-Престъплението е процес, който протича във времето. Началото стои в психическото преживяване и решението на дееца. Те не пораждаат наказателна отговорност. Законът е този, който определя какво е нужно за да се довърши престъплението. Умишлените престъпления минават през 2 стадия: 1. приготвление и 2. опит. 1 е посочено в чл. 17 от НК-подготовката на средствата, намирането на съучастници и създаването на условия за извършване на намисленото престъпление преди да е започнало изпълнението му. приготвянето се наказва само при изрично посочени в спец. Част на НК случаи. 2-започнатото изпълнение на умишлено престъпление , при което изпълненото деяние не е завършено или макар и да е завършено не са настъпили предвидени в закона и искани от дееца ОО последици. При опит дееца се наказва както за довършено престъпление, но в зависимост от степента на довършеност.

Съучастие – престъплението е извършено съвместно от няколко лица:

1.извършител – този, който участва в изпълнението на престъплението

2.подбудител – този, който умишлено склонява друг да извърши престъплението

3.помагач – този, който умишлено е улеснил извършването на престъплението.
Улеснението има различни форми-даване на съвети, разяснения, набавяне на средства, отстраняване на спънки и др.

25.Наказание

Определение- установена от закона мяра на държавна принуда, която се налага от съда на лице, извършило престъпление и се изразява в засягането на негови права и интереси. Съдържанието на наказанието се свежда до понасяне на държавна принуда. Чл.35 от НК –принципи , на които почива наказанието:

-наказанието винаги е лично

-трябва да бъде установено от закона

-налага се само от съда и то само на лице, което е извършило предвиденото в закона престъпление

-наказанието трябва да съответства на престъплението

Цели на наказанието:

-да въздейства предупредително – налице е индивидуална превенция

-да въздейства възпитателно в/у престъпника и останалите членове на обществото-обща превенция

Налагането на наказание се свързва с отнемане на възможността това лице да върши друго престъпление.

Видове наказания според чл.37 от НК:

1.доживотен затвор

2.лишаване от свобода

3.поправителен труд без 2.

4.конфискация на налично имущество

5.глоба

6.задължително заселване без 2.

7.лишаване от право да заема определена държавна или обществена длъжност

8.лишаване от право да се упражнява определена професия или дейност

9.лишаване от право на местоживеене в определено населено място

10.лишаване от право на получени ордени, почетни звания и отличия

11.лишаване от право на военно звание

12.обществено порицание

26.Субект на престъплението

Може да е само физическо лице – пълнолетно и вменяемо.Физическо лице означава човек; да е навършило 18г. – притежава степен на психическа зрялост, така че да разбира свойството и значението на извършеното и да ръководи постъпките си. В някои случаи и когато е под 18г.

Вменяемост- способност да се разбира свойството и значението на извършеното.Вменяемостта обхваща 2 елемента: интелектуален -/ горното/ и волеви – от гл. Т. На волята си е в състояние да ръководи постъпките си. Чл.33 от НК –Невменяемост – определя се с помощта на 2 критерия – медицински и юридически. Медицинският сочи причините, поради които се накърняват както интелектуалните, така и волевите способности на личността. Юридическият очертава последиците от това заболяване, т.е. констатира увреждането на психиката. Чл.31, ал.2 – “Непълнолетно лице, което навършило 14г., но не е на 18г. е наказателно отговорно, при положение че е могло да разбира свойството и значението на деянието и да ръководи постъпките си. Наказателната отговорност на непълнолетни е чувствително смекчена. НК- гл.6 занимава се с особените права за непълнолетни. На тях могат да се

наложат само някои наказания: лишаване от свобода, общ. Поражение, лишаване от право за упражняване на определена дейност или професия. Има възможност прокурорът да реши да прекрати образуваното предварително производство, респективно съдът да реши да бъде освободено съответното непълн. Лице, което е извършило престъпление поради увлечение и лекомислие/ако не представлява голяма общ. Опасност/. Според него се прилагат възпитателни мерки , предвидени в закона за борба с/у противообщ. Прояви на непълнолетни и малолетни.

Видове престъпления – групират се в отделни глави:

1.Престъпления против републиката-обект на посегателство е държавната организация. Това са п. п/в:

-вътрешната сигурност/различни форми на измяна/

-външната сигурност/шпионство, предателство/

-икономическата основа на държавната власт/диверсия/

-други противодържавни престъпления

2.Престъпления против личността. Обект на посегателство са различни права и интереси на личността:

-посегателство с/у правото на живот-убийство

-с/у здравето-телесна повреда

-с/у свободата-принуда, лишаване от свобода

-с/у честта и достойнството – обида, клевета

-с/у половата неприкосновеност на личността –блудство, изнасилване

3.Престъпления против правата на гражданите. Против:

-национално и расово равенство

-изповеданията

-политическите права на гражданите

-нарушение неприкосновеността на жилището, помещение или превозно средство

-на кореспонденцията

-престъпления п/в трудовите права на гражданите

-п/в интелектуалната собственост

-п/в свободата на събранията, манифестациите, митингите

гл.13 – военни престъпления

27. Гражданско право

Основен отрасъл на правната система. Включва съвкупност от ПН, уреждащи положението на гражданите-правните субекти и отношенията м/у тях. Характеризира се :

-ГП е имуществено правоотношение- свързано е със собственост. Имущественото е онова отношение. Което има стоково-паричен характер. ГП може да е и лично не имуществено/право на име, брачни отношения/. Предмет са лични и имуществени права и задължения. Гражданското правоотношение обхваща имуществени и лични не имуществени правоотношения. ГП се характеризира с 4 елемента:

-страни

-предмет

-метод на регулиране

-санкция

Субекти са само физически и юридически лица. предмет са имущ. и не имущ. лични отношения.

Методът е на равнопоставеност- никоя от страните не може да волята си на другите. Принципи на свободната воля. Санкция-състои се в плащане на обезщетение.целта е да се компенсират причинените вреди.

Източници на ГП:

-конституцията:

чл.17 урежда право на собственост и унаследяване

чл.22 забрани за придобиване права на собственост

чл.18 "Към обекти за изключителна държавна собственост"

-закони:

закон за лицата и семействата; з. за собствеността; з. за задълженията и договорите; з. за наследството

-семеен кодекс

Има и други, но те уреждат по-специфични въпроси; з. за държавната собственост; з. за общ. Собственост; кодекс на търговското мореплаване; под законови нормативни актове-наредба на МС за определяне на максимален лихвен процент

Принципи на ГП-основни начала, върху които се изграждат отделните правила,

съдържащи се в законите. Свързани са с метода на регулиране.

1. принцип на либерализма в човешкото поведение-преобладава диспозитивния, а не императивния подход на регулиране при отношенията

2. автономия на волята-свобода на избор, съобразно собствената преценка за задоволяване на интереса

3. свобода и неприкосновеност на частната собственост-чл.17, ал.3 от К.-частната собственост е неприкосновена. всеки има право на собственост

4. забрана за злоупотреба с право-собствените субективни права да се упражняват така, че да не се пречи на другите да упражняват собствените си права и да им се причинява вреда

5. справедливост-да се гарантира на всеки правото му и защита на интересите му

Система на ГП:

1. обща част на ГП

2. вещно право

3. облигационно право

4. наследствено право

5. семейно право.

Може да се говори за договорно право и други по-конкретни видове

1.Занимава се с общите въпроси , засягащи най-напред г.правоотношения. изучава субектите, предмета, метода на регулиране и санкциите.

2.Занимава се с вещните права – право на собственост и ограничени вещни права, право на ползване, право на строеж, право на надстрояване и пристрояване, различни сервитути-спомагателни права, които подпомагат използването на друго вещно право. Към 2 спадат концесиите/ипотеки, залог/

3.Предмет: различни юридически факти, които водят до възникване на облигационни правоотношения. Имаме въздействие в/у чуждото поведение

4.Занимава се с наследството. Унаследяването бива:по закон и по завещание. Особена форма-завет/точно определена вещ, конкретна/ .Наследството по закон включва правилата, фиксирани в закон, как се наследява.Законните наследници биват по пряка и съребрена линия – наследници с общ родоначалник. Наследяването по завещание изключва наследяване по закон. Всеки над 18г. Има право да прави завещание. Законните наследници у нас винаги имат право на запазена част. Законни наследници-деца, братя/сестри, родители.

5.правоотношения, произтичащи от брак, родство, осиновяване. Особеното е, че преобладава не имуществен личен елемент.

28.Субекти на гражданското правоотношение – това са физически и юридически лица

Физическо лице-човешки индивид , всеки човек, който е жив и здрав; заченатия има право на наследяване-изкл. Физическите лица са правоспособни-абстрактната възможност на едно лице да бъде носител на права и задължения. Всеки човек е правоспособен. Започва от момента на раждане и продължава до момента до момента на смъртта. За да може да изпълнява правата и задълженията си, лицето трябва да е дееспособно – това е конкретна възможност, настъпва на 18г. И е до смъртта. Дееспособността се отнема , когато човек е под запрещение. То е пълно и ограничено. Поради слабоумие или друго душевно заболяване не може да ръководи постъпките си. При непълнолетие е необходимо съгласие на родителите.

Гражданско-правен статут на личността; право на име, право на местоживееене. Въпроси, свързани с индивидуализацията на физическото лице. Издават се актове- за раждане, брак, смърт. Установителни актове.

Юридическо лице- социално образование от хора, което е признато от закона за субект на ГП. Тя е организационно и имуществено обособена. Значи, че има наименование, има собствено имущество, седалище. Само юридически лица могат да имат банка и да правят баланс. Държавата е особен субект на ГП- има империум-власт.